

SPORMETRE

The Journal of Physical Education and Sport Sciences
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi

DOI: 10.33689/spormetre.621508

Geliş Tarihi (Received): 18.09.2019

Kabul Tarihi (Accepted): 08.06.2020

Online Yayın Tarihi (published): 30.06.2020

ÖĞRETMEN ADAYLARININ EMPATİK EĞİLİM VE EMPATİK BECERİ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ: ANADOLU ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Özkan BEYAZI^{1**} , Dilek YALIZ SOLMAZ² Bülent Okan MİÇOOĞULLARI¹

¹Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, NEVŞEHİR

²Eskişehir Teknik Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ESKİŞEHİR

Öz: Bu araştırmanın amacı, beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerini incelemektir. Araştırmanın katılımcılarını Anadolu Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören toplam 141 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak, “Empatik Eğilim Ölçeği”, “Empatik Beceri Ölçeği-B Formu” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Verilerin analizi için bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi ANOVA tercih edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının empatik eğilim ve empatik beceri puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Ayrıca, öğretmen adaylarının hem empatik eğilim hem de empatik beceri puan ortalamalarının cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim, aktif olarak spor yapma ve spor yapma düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sonuç olarak, öğretmenlik mesleği göz önüne alındığında, öğretmen adaylarının empatik beceri düzeylerinin yeterli olmadığı ve empati eğitimi ile empatik beceri düzeylerinin geliştirilebileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Empatik eğilim, empatik beceri, beden eğitimi ve spor, öğretmen adayı

EXAMINATION OF EMPATHIC TENDENCY AND EMPATHIC SKILL LEVELS OF PRESERVICE TEACHERS: THE CASE OF ANADOLU UNIVERSITY

Abstract: This study investigated empathic tendency and empathic skill levels of preservice physical education and sports teachers. The participants were 141 students studying in the Physical Education and Sports Teaching Department at Anadolu University. For this descriptive study, “Empathic Tendency Scale”, “Empathic Skill Scale-B Form” and “Personal Information Form” have been used for data collection. The data was analyzed using independent sample t test, and one way ANOVA. The results revealed that ET and ES levels of preservice teachers were determined as medium. Also, there wasn't significant difference between preservice teachers' empathic skill (ES) scores and “gender”, “study year”, “parents' education levels”, “doing sports actively” and “level of doing sports”. The results were the same for the comparisons of above variables to preservice teachers' scores of empathic tendency (ET). As a result, it can be concluded that preservice teachers' ES levels are below the desired level for teaching and that there is a need to provide preservice teachers with empathy course to develop their empathic skills.

Key Words: Empathic tendency, empathic skill, physical education and sports, preservice teacher

**Bu çalışma 01-04 Kasım 2016 tarihleri arasında Antalya’da düzenlenen 14. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde poster sunumu yapılmıştır. (Yüksek lisans tezinden üretilmiştir.)*

GİRİŞ

Bireyler arası ilişkilerin temelini oluşturan ve insanların sosyalleşmesini sağlayan en önemli unsur iletişimdir (Kaban, 2014). Duygu katılarak yapılan iletişim daha kalıcı olduğu ve bunun da empati ile sağlandığı bilinmektedir (Tarhan, 2010). Empatinin duyuşsal bileşeninde, duyguyu yaşayabilme ve bu duygunun hissettirilmesi, bilişsel boyutunda da bireyin başkasının düşüncelerini anlaması vardır (Dökmen, 2013; Kabapınar, 2015). Dökmen (2013), bireyin empati kurabilmesi için öncelikle öz bilince sahip olmasının altını çizmektedir. Dahası, kişi

ancak kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olduğunda başkalarının duygu ve düşüncelerini anlayabilmektedir (Cüceloğlu, 1996; Dökmen, 2013; Ersoy ve Köşger, 2016; Kabapınar, 2015; Polat, 2016). Rogers'a (1983) göre empati, bireyin kendisini karşısındakinin yerine koyarak onu anladığını hissettirmesidir. Diğer bir ifadeyle empati, bireyin karşısındakinin dinlemesiyle başlayan, onun duygu ve düşüncelerini anladıktan sonra bunu da karşısındakine hissettirmesine dayanan etkili bir iletişim sürecidir (Dökmen, 2013; Ersoy ve Köşger, 2016; Kabapınar, 2015; Karademir ve Türkçapar, 2017; Saygılı ve ark., 2015). Birey, anlaşıldığını düşündüğünde kendisini daha iyi hisseder ve olumsuz davranışlardan uzaklaşarak toplumla uyum içinde yaşayabilir (Erduran, 2018; Karademir ve Türkçapar, 2017). Dahası, empatik davranışı sergileyen bireyler iletişim çatışmaları ile baş edebilen, uzlaşmacı, farklı kültürden gelenlere saygılı ve olumlu sosyal davranışlar gösterebilmektedirler (Dökmen, 2013; Erduran, 2018; Özbek, 2004; Piji Küçük, 2011; Şakar, 2012). Empati, empatik eğilim ve empatik beceri olmak üzere iki boyutta ele alınmaktadır (Erduran, 2018). Bireyin empati kurma potansiyelini gösteren empatik eğilim, danışanın duygularını anlama ve ihtiyaç sahibine karşı bireyde yardım etme hissini uyandırmaktadır (Dökmen, 2013). Dahası, empatik eğilim düzeyi yüksek bireylerin, antisosyal, saldırganlık, öfke ve anlaşmazlık düzeyleri düşüktür (Ersoy ve Köşger, 2016; Kabapınar, 2015; Karademir ve Türkçapar, 2017). Empatik eğilim, biyolojik ve çevresel faktörler (Aile, okul, arkadaş vb.) bağlı olarak gelişen bir kişilik özelliğidir ve sonradan geliştirilmesi oldukça güçtür (Alver, 1998; Duru, 2002; Çelik, 2008; Kabapınar, 2015; Manav, 2008; Yılmaz, 2013; Günel, 2014). Ekinci ve Aybek'e göre (2010), empatik eğilimin gelişiminde ebeveynlerin çocuklarına gösterdikleri ilgi ve davranışlarının etkisi oldukça fazladır. Ayrıca, Köseoğlu (2013) anne ve babaları tarafından kabul edilen öğrencilerin empatik eğilim düzeylerinin yüksek olduğunu ileri sürmektedir.

Empatik beceri, bireyin karşısındakinin duygu ve düşüncelerini anladığını hissettirecek davranışı gösterme yetkinliği olarak ifade edilmektedir (Altınoluk, 2014; Erduran, 2018). Dolayısıyla da herkesin belirli seviyede bir empatik eğilimi olmasına karşın kişiler bunu bir davranış olarak gösteremediklerinde empatik beceri düzeyleri de düşük olmaktadır (Yaşar ve Erol, 2015). Bu durumun oluşmasında, kişilerin aile ve sosyal çevrelerinden gördüğü olumlu veya olumsuz davranışların ve psikolojik faktörlerin etkisi vardır (Altınoluk, 2014; Kabapınar, 2015). Kim ve Rohner (2003), kız çocuklarının annelerinden, erkek çocukların da babalarından gördükleri ilgiye göre empati duygusunun arttığını ya da azaldığını ortaya koymuşlardır. Dahası, Dökmen (2013), bireylerin kaygı ve stres altındayken empati kuramadıklarını belirtmiştir. Empatik beceri, danışan-danışman arasındaki en etkili iletişim yaklaşımlarından biri ve aynı zamanda çağdaş modern eğitim modellerinin içinde yer alan önemli bir ilke olarak görülmektedir (Mirzeoğlu, 2014). Eğitim-öğretim alanında özellikle de öğretmen-öğrenci iletişiminde empatik beceri davranışının benimsenmesi karşılıklı bir güven ortamının oluşmasını sağlamaktadır. Örneğin, öğretmeninden saygı gören öğrenci, aynı saygıyı sınıf arkadaşlarına da gösterecektir (Erdem ve Gözel, 2011; Murat ve ark., 2005). Dahası, böylesine olumlu bir sınıf atmosferinde de öğrencilerin akademik başarı seviyeleri yükselmektedir (Dökmen, 2013; Özkan, 2014). Bu sayede öğrenciler saygılı, özgüvenli, paylaşımcı, yardımsever ve toplumda uyumlu yaşayan bireyler haline gelebilmektedirler (Kuzgun, 2014; Pala, 2008; Akbulut ve Sağlam, 2010; Maden ve Durukan, 2011; Balcı, 2012). Toplumla uyum içinde olmak ve katkı verebilmek için öncelikle bireyin bilişsel ve duygusal gelişimini tamamlamış olması gerekmektedir (Mirzeoğlu, 2014). Bununla birlikte, beden eğitimi ve spor bireyler için toplumsal bir tecrübe niteliğinde ve oldukça fazla duyguyu içinde barındıran bir disiplindir (Mirzeoğlu, 2014). Bireyler, beden eğitimi aktivitelerine katılım sağlayarak hareket yoluyla saldırganlık, öfke vb. olumsuz duygularını kontrol edebilmekte ve psiko-motor gelişim ile birlikte duyuşsal bazı olumlu davranışları da kazanabilmektedirler (Mirzeoğlu, 2014; Sevimay Özer ve Özer, 2017). Dahası, bireyler fiziksel aktivite ortamında farklılıklara (cinsiyet,

kültür vb.) saygı duymayı ve sosyal sorumluluk almayı öğrenirken kendilerini ifade edebilme ve sosyal iletişim kurma fırsatını da bulmaktadırlar (Wuest ve Bucher, 1999). Öğretmenlik mesleği boyutundan bakıldığında, beden eğitimi ve spor öğretmenliğinde öğrenim gören öğretmen adaylarının fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı ve özgüvenli yetişmesinin yanında etkili bir iletişim yolu olan empatik beceriye en az diğer öğretmenlik bölümleri kadar sahip olmaları gerekir (Demir, 2012; Mirzeoğlu, 2014; Özkan, 2014; Pala, 2008,). Bu sayede, beden eğitimi ve spor öğretmenliğine atandıklarında öğrencileri ile uygulamalı ve teorik derslerini olumlu bir sınıf atmosferinde işleme fırsatı bularak öğrencilerinin fiziksel, bilişsel ve duygusal durumlarını anlayıp daha doğru değerlendirmeler yapabilirler (Karademir ve Türkçapar, 2017; Özkan, 2014). Bu bağlamda, beden eğitimi ve spor öğretmenliği adaylarının hizmet öncesinde empatik eğilim ile empatik becerilerinin bilimsel olarak araştırılması, gerekli eğitimlerin verilerek gelişmelerinin sağlanması oldukça önemlidir.

Alanyazın incelendiğinde, beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının empatik eğilimlerinin farklı değişkenlerle (cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim ve meslek durumları, spor yapma düzeyi vb.) ele alan çeşitli betimsel çalışmalar (Warner, 1984; Yılmaz ve Akyel, 2008) ile birlikte, saldırganlık (Arslanoğlu, 2012; Yılmaz, 2013), sporda tercih ettikleri lider davranışları (Erkmen, 2007), empati eğitimi (Monahan, 2010), eleştirel düşünme (Gülle, 2015) ile ilişkilerini ele alan konular üzerinde çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Ayrıca, beden eğitimi ve spor öğretmenliği adaylarının empatik beceri düzeylerinin cinsiyet ve yaş (Korkmaz ve ark., 2003; Yiğiter ve ark., 2011), sınıf düzeyi, anne-baba eğitim durumu (Tekin ve Güllü, 2010) değişkenlerine göre inceleyen betimsel araştırmaların yapıldığı görülmüştür. Araştırmalar genellikle empatik eğilim ya da empatik beceriyi betimlemeye veya farklı değişkenlerle ilişkilerini belirlemeye yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Ancak araştırmalar arasında doğrudan beden eğitimi ve spor öğretmenliği adaylarının empatik eğilim ile empatik beceri düzeylerini belirlemeye yönelik yapılmış araştırmaların az sayıda olduğu görülmüştür.

Bu araştırmanın temel amacı, beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerini cinsiyet, sınıf, anne-baba eğitim, aktif olarak spor yapma ve spor yapma düzeyine göre incelemektir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma için tarama modeli tercih edilmiştir. Tarama modeli, geçmişte veya şu an olan bir durumu olduğu gibi betimleyen araştırma yöntemidir (Karasar, 2014). Diğer bir ifadeyle, araştırma konusu, nesne veya kişi kendi ortamında olduğu gibi tanımlanır. Dahası, araştırmadaki durum ile ilgili hipotezleri test etmek ya da soruları cevaplamak için veri toplamaya dayanmaktadır (Arlı ve Nazik, 2010). Bu çalışmada, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Grubu

Bu araştırmanın çalışma evrenini, 2015-2016 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Anadolu Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 218 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemine, evreni temsil ettiği düşünülen beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünün bir, iki, üç ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören toplam 141 öğrenci (K: 60; E: 81) tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Bu yöntem, o an orda tesadüfen bulunan bireyler ile yapılan örnekleme çeşididir (Erkuş, 2017).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerini belirlemek amacıyla Dökmen (1988) tarafından geliştirilen Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ), empatik beceri düzeylerini tespit etmek için de Empatik Beceri Ölçeği-B Formu EBÖ-B tercih edilmiştir (Dökmen, 1988). Ayrıca çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek için “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır.

Empatik Eğilim Ölçeği: Empatinin duygusal bileşenini ve bireylerin günlük yaşamdaki empati kurma potansiyellerini ölçmek amacıyla Dökmen (1988) tarafından geliştirilen ve 20 sorudan oluşan likert türünde bir ölçektir. Katılımcı her soruya 1 ile 5 puan aralığında değerlendirme yaparak o maddedeki görüşe ne kadar katıldığını gösterir. Ölçekte bulunan 8 madde olumsuz cümlelerden oluşmaktadır. Bu, katılımcıların soruları “evet” işaretleme eğilimlerini dengelemek için yapılmıştır.

Puanlama: Katılımcılar ölçekte yer alan 20 soruya 1 ile 5 arasında puanlama yaparlar. Ölçeğe ilişkin verilerin puanlanmasında ölçekte olumlu olarak düzenlenmiş 12 maddenin her biri için *tamamen aykırı* (1), *oldukça aykırı* (2), *kararsızım* (3), *oldukça uygun* (4) ve *tamamen uygun* (5); diğer 8 olumsuz madde (3, 6, 7, 8, 11, 12, 13 ve 15. madde) için tam aksi bir puanlama yolu benimsenmiştir. Ölçek toplamda en az 20 ve en yüksek 100 puandan oluşmaktadır. Ölçekten alınan puan katılımcının empatik eğilim seviyesini göstermektedir. Empatik eğilim puan ortalamaları; 20-46 puan arası düşük; 47-73 puan arası orta ve 74-100 puan arası da yüksek düzey empatik eğilim olarak değerlendirilir.

Geçerlik: Dökmen’in (1988) uyguladığı EEÖ geçerlik araştırması ve Edwards Kişisel Tercih Envanterinin “Duyguları Anlama” bölümünden aldıkları puanlar arasındaki ilişkinin geçerliği $r = .68$ ’dir.

Güvenirlilik: EEÖ, Dökmen (1988) tarafından 70 öğrenciye uygulandıktan sonra 3 hafta aralık verilerek ikinci kez uygulanmıştır. Uygulama sonucunda ölçeğin güvenirliliği $r = .82$ bulunmuştur. Tekrarlanan güvenirlilik analizi sonucunda da ölçek güvenirliliği “.73” olarak belirlenmiştir. Ölçeğin araştırmalarda kullanılabilir nitelikte olduğu kabul edilmiştir.

Empatik Beceri Ölçeği-B Formu: EBÖ-B, 6 farklı kurgudan oluşan günlük hayatla ilgili kısa paragraflardan oluşmaktadır. Altı farklı durum için kişinin vereceği 12 tepki cümlesi bulunmaktadır. Katılımcıdan, 12 tepki cümlesi içinden birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü önemli tepkiler ile “problemlerle ilgisiz” tepkiyi işaretlemesi istenir. Bu uygulama, katılımcının dikkatini kontrol etmek için planlanmıştır. Ölçekte toplamda 6 adet ilgisiz tepki yer almaktadır (Dökmen, 1988).

Puanlama: Katılımcıların her bir probleme ilişkin seçtikleri 4 tepki puanlanmakta ve her biri için 1 ile 10 arasında değişen puanlar verilir. Eğer katılımcı, durumlara ilişkin belirlenen ilgisiz tepkilerden bir tanesini bile seçerse formu değerlendirmeden çıkartılır. Empatik beceri puan ortalamaları; 62-113 puan arası düşük; 114-167 puan arası orta ve 168-219 puan arası da yüksek düzey empatik beceri olarak kabul edilir (Demir, 2012).

Geçerlik: EBÖ geçerliliğini belirlemek amacıyla, psikoloji alanında yüksek lisans mezunu 14 kişi ile psikoloji eğitimi almamış yüksek lisans mezunu 14 kişiden oluşan iki gruba uygulanmıştır. İki grubun empatik beceri puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı

farklılıklar olduğu saptanmış ve ölçeğin geçerliği bir örnek olduğu ($t=6,77$; $sd=26$; $p<0.001$) belirtilmiştir (Dökmen, 1988).

Güvenirlilik: Güvenirliliğini belirtmek amacıyla, 80 katılımcıdan oluşan bir gruba ölçek uygulandıktan 3 hafta sonra da ikinci test uygulanmış ve iki ölçüm arasında yüksek bir ilişki ($r = .91$) bulunmuştur (Dökmen, 1988).

Kişisel Bilgi Formu: Bu form, öğretmen adaylarının cinsiyet, sınıf düzeyleri, anne-babalarının eğitim durumu, aktif olarak spor yapma ve spor yapma düzeylerine ilişkin sorulardan oluşmuştur.

Verilerin Toplanması

Anadolu Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünün 1, 2, 3 ve 4. sınıflarında öğrenim gören öğretmen adaylarına araştırmacı tarafından toplam 150 adet Empatik Eğilim Ölçeği, Empatik Beceri Ölçeği-B Formu ve Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Toplamda 141 adet ölçek değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin normal dağılımını analiz etmek için basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiştir. Verilerin normal dağılıma göre simetrik ya da çarpık olup olması çarpıklık ölçüsünü ifade etmektedir. Basıklık, normal dağılım eğrisinin ne kadar dik veya basık olduğunu göstermektedir (Özdamar, 2004). Chou ve Bentler (1995) ve Curan et al., (1996), normal dağılım için basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 2 ve ± 7 aralıklarında olması gerektiğini belirtmişlerdir. Normal dağılım, standart sapma ve ortalama değerlerinin dağılım kümesi olarak tanımlanır (Alpar, 2018). Verilerin istatistiksel analizi için SPSS 20 paket programı kullanılmıştır.

İstatistiksel analizler: Tablo 1’de EEÖ ve EBÖ puan ortalamaları basıklık ve çarpıklık değerlerine göre analiz edildiğinde verilerin normal bir dağılım gösterdikleri tespit edilmiştir. Daha sonra verilerin homojen olup olmadıkları incelendiğinde de ($Levene > 0.05$), verilerin homojen olduğu bulunmuştur.

Tablo 1. Empatik eğilim ve empatik beceri ölçeği çarpıklık ve basıklık değerleri

	Çarpıklık		Basıklık	
	İstatistik	S. Hata	İstatistik	S. Hata
Empatik Eğilim	-.095	.204	.378	.406
Empatik Beceri	.065	.204	-.052	.406

Verilerin analizinde, araştırmanın amaçları ile ilintili olarak öğretmen adaylarının EE ve EB düzeylerine göre aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Öğretmen adaylarının EEÖ ve EBÖ puanları cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim durumu, aktif olarak spor yapma ve spor yapma düzeyine ilişkin durumlarına göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Bağımsız örneklemelerde iki grubun karşılaştırılması için “Bağımsız örneklem t testi”; ikiden fazla grubun karşılaştırılmasında “tek yönlü varyans analizi ANOVA” tercih edilmiştir. İstatistiksel çözümlerlerin yapılması sürecinde anlamlılık düzeyi, $p > .05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde alt amaçlardan elde edilen bulgular tablolar halinde verilmiş, yorumları yapılmıştır. Buna göre, Tablo 2 incelendiğinde, beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının EE ve EB puan ortalamalarının orta düzeyde oldukları bulunmuştur.

Tablo 2. Öğretmen adaylarının empatik eğilim ve empatik beceri puanlarının dağılımı

	n	En Küçük	En Büyük	\bar{X} (Ort.)	S.
Empatik Beceri	141	85.00	173.00	127.44	17.89
Empatik Eğilim	141	40.00	90.00	70.80	8.33

Tablo 3'e bakıldığında, cinsiyet değişkeninin öğretmen adaylarının EE ($p=.07$; $p>.05$) ve EB puan ortalamaları ($p=.74$; $p>.05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir. Ayrıca, öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre EE ($p=.47$; $p>.05$) ve EB puan ortalamalarına ($p=.43$; $p>.05$) bakıldığında, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 3. Öğretmen adaylarının cinsiyet ve sınıf düzeylerine göre empatik eğilim ve empatik beceri puanlarının dağılımı

	Cinsiyet	n	\bar{X} (Ort.)	S.	t	p
Empatik Eğilim	Kadın	60	72.30	9.18	1.854	.07
	Erkek	81	69.69	7.51		
Empatik Beceri	Kadın	60	128.02	18.89	.329	.74
	Erkek	81	127.01	17.22		
	Sınıf Düzeyi	n	\bar{X} (Ort.)	S.	F	p
Empatik Eğilim	1. Sınıf	37	69.83	7.12	.845	.47
	2. Sınıf	41	69.78	8.32		
	3. Sınıf	33	71.79	9.09		
	4. Sınıf	30	72.30	8.90		
Empatik Beceri	1. Sınıf	37	128.14	17.19	.935	.43
	2. Sınıf	41	130.14	18.82		
	3. Sınıf	33	127.39	16.71		
	4. Sınıf	30	123.00	18.72		

Tablo 4'te, öğretmen adaylarının babalarının eğitim seviyeleri yükseldikçe EE ve EB puan ortalamalarında da artış olduğu bu durumun annelerin eğitim seviyesine bakıldığında dengeli bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Annelerin eğitim seviyelerine göre öğretmen adaylarının EE ($p=.12$; $p>.05$) ve EB puan ortalamaları ($p=.96$; $p>.05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık elde edilememiştir. Benzer bir sonuç olarak, babaların eğitim durumu öğretmen adaylarının EE ($p=.46$; $p>.05$) ve EB puan ortalamaları ($p=.12$; $p>.05$) üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir.

Tablo 4. Öğretmen adaylarının anne-babalarının eğitim durumlarına göre empatik eğilim ve empatik beceri puanlarının dağılımı

	Anne Eğitim Durumu	n	\bar{X} (Ort.)	S.	F	p
Empatik Eğilim	Okur-yazar değil	12	65.41	6.27	1.847	.12
	İlkokul	57	71.56	7.05		
	Ortaokul	20	72.85	8.56		
	Lise	38	69.97	8.66		
	Lisans ve Lisansüstü	14	71.64	11.85		
Empatik Beceri	Okur-yazar değil	12	129.25	12.90	.158	.96
	İlkokul	57	128.28	20.43		
	Ortaokul	20	127.65	15.51		
	Lise	38	125.63	17.79		
	Lisans ve Lisansüstü	14	127.07	15.41		
	Baba Eğitim Durumu	n	\bar{X} (Ort.)	S.	F	p
Empatik Eğilim	Okur-yazar değil	4	64.00	8.52	.904	.46
	İlkokul	42	70.14	7.28		
	Ortaokul	23	71.74	8.50		
	Lise	47	70.96	9.08		
	Lisans ve Lisansüstü	25	71.84	8.37		
Empatik Beceri	Okur-yazar değil	4	127.75	10.71	1.862	.12
	İlkokul	42	129.21	17.45		
	Ortaokul	23	119.74	19.35		
	Lise	47	126.60	18.55		
	Lisans ve Lisansüstü	25	133.08	15.22		

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun aktif olarak spor yaptığı fakat bu durumun hem EE ($p=.96$; $p>.05$) hem de EB puan ortalamalarına ($p=.35$; $p>.05$) göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, spor yapma düzeyine bakıldığında da öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun profesyonel ve amatör seviyede oldukları EE puan ortalamalarının birbirine yakın, EB puan ortalamalarında da en yüksek ortalamanın rekreatif seviyede sporla uğraşanlarda olduğu bulunmuştur. Dahası, spor düzeyi öğretmen adaylarının EE ($p=.64$; $p>.05$) ve EB puan ortalamaları ($p=.35$; $p>.05$) üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır.

Tablo 5. Öğretmen adaylarının aktif olarak spor yapma ve spor yapma düzeylerine göre empatik eğilim ve empatik beceri puanlarının dağılımı

	Aktif Olarak Spor Yapma	n	\bar{X} (Ort.)	S.	t	p
Empatik Eğilim	Evet	96	70.82	7.79	.045	.96
	Hayır	45	70.75	9.47		
Empatik Beceri	Evet	96	128.41	18.72	.937	.35
	Hayır	45	125.37	15.95		
	Spor Yapma Düzeyi	n	\bar{X} (Ort.)	S.	F	p
Empatik Eğilim	Profesyonel	23	72.13	6.90	.442	.64
	Amatör	65	70.48	7.56		
	Rekreatif	8	69.88	11.98		
Empatik Beceri	Profesyonel	23	127.26	19.59	1.063	.35
	Amatör	65	127.67	18.11		
	Rekreatif	8	137.63	21.17		

TARTIŞMA VE SONUÇ

Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının EE ve EB puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Araştırmanın bu sonucu diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Demir, 2012; Erdem ve Gözel, 2011; Pala, 2008). Öğretmenlik mesleği göz önüne alındığında, öğretmen adaylarının empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerinin yüksek seviyelerde olması beklenir. Empatik beceri seviyesi yüksek bireylerin yardımsever, anlayışlı, saygılı, hoşgörülü ve kendini başkalarına iyi ifade edebilen bireyler olarak bilinmektedir (Akbulut ve Sağlam, 2010; Balcı, 2012; Erdem ve Gözel, 2011; Kuzgun, 2014; Maden ve Durukan, 2011; Pala, 2008). Ayrıca, Mirzeoğlu (2014) iyi bir öğretmenin, başkalarını düşünen, iş birliğine açık, duygusal yönden dengeli, öğrenci görüşlerine açık, geniş bakış açısına sahip, öğrencileri ile ilgilenen ve onları her konuda anlayan bireyler olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere iyi bir öğretmenin empatik eğilim ve empatik beceri seviyesinin yüksek olması gerekir. Fakat bu çalışmanın yapıldığı beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının yeterli düzeyde empatik beceriye sahip olmadıkları söylenebilir.

Cinsiyet değişkenine göre EE ve EB puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ebeveynlerin, kız ve erkek çocuklarını benzer tarzda yetiştirmelerinin yanın da günümüz şartlarına göre kadın ve erkeğin rol ve sorumlulukları gün geçtikçe birbirine benzemeye başlamaktadır. Bu doğrultuda her iki cinsiyet karşılaştığı durumlara karşı benzer davranışlar gösterebilmektedir. Önceki çalışmalar, cinsiyetin empatik beceri ve empatik eğilime göre istatistiksel olarak anlamlı olmadığını ortaya koymaktadır (Baydar Posluoğlu, 2014; Demir, 2012; Ercoşkun, 2005; Genç ve Kalafat, 2010; Karabulut ve Pular, 2013; Karakuş ve Tümkaya, 2015; Korkmaz ark., 2003; Maden ve Durukan, 2011; Şen, 2016; Yiğiter, 2008). Diğer taraftan, kızların erkek öğrencilerden daha fazla empatik beceriye sahip olduğunu gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Ekinci ve Aybek, 2010; Korkmaz ve ark., 2003).

Öğretmen adaylarının sınıf düzeyine göre hem EE hem de EB puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Öğretmen adaylarının EE puan ortalamalarının, sınıf düzeyi yükseldikçe arttığı, EB puan ortalamalarının ise aksine düşüş gösterdiği saptanmıştır. Son sınıf öğretmen adaylarının, 1. sınıflara göre daha fazla empatik beceri puan ortalamasına sahip olması beklenirken, bu durum beklenenin tersine sonuçlanmıştır. Yapılan çalışmalar, empati eğitiminin bireylerin empatik beceri davranışlarını geliştirdiğini ortaya koymaktadır (Deloney ve Graham, 2003; Dökmen, 1988; Karaca ve ark., 2013; Mete ve Gerçek, 2005; Şahin ve Akbaba, 2010; Yüksel, 2004). Öğretmen adaylarının tabi olduğu lisans programında 3. sınıfta etkili iletişim, 4. sınıfta da drama derslerinin verilmesine karşın derslerin öğretmen adaylarının empatik beceri gelişimine katkı sağlamadığı söylenebilir. Ayrıca, beden eğitimi ve spor öğretmeni atamalarının kısıtlı kontenjanlarda olması son sınıf öğretmen adayları üzerinde kaygı oluşturmuş olabilir (Genç ve Kalafat, 2008; Küçükkaragöz ve ark., 2011; Şen, 2016). Nitekim Dökmen'e göre (2013) bireylerin kaygı ve stresleri empatik beceri düzeylerini olumsuz etkilemektedir.

Öğretmen adaylarının ebeveynlerinin eğitim durumuna göre hem EE hem de EB puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ebeveynlerin eğitim seviyeleri farklı olmasına karşın anne ve babaların empatik eğilim ve empatik beceri puan ortalamalarını birbirine yakın bulunmuştur. Bu bulgu önceki çalışmalar ile benzerlik göstermektedir (Çetin ve Aytar, 2012; Genç ve Kalafat, 2010; Gülle, 2015; Köseoğlu, 2013; Şahin ve Yeşil, 2010; Şen, 2016 Tekin ve Güllü, 2010). Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere anne ve babaların eğitim seviyesinin düşük ya da yüksek olmasından ziyade çocukların anne

ve babaları tarafından anlaşıldığını hissetmesi diğer bir ifade ile aile ortamında empatik beceri davranışlarının çocuklara yansıtılması daha önemli olduğu bir gerçektir (Ekinci ve Aybek, 2010; Kim ve Rohner, 2003). Dolayısıyla da anne ve babaların eğitim durumunun öğretmen adaylarının üzerinde önemli bir etken olmadığı düşünülebilir.

Öğretmen adaylarının aktif spor yapma durumuna ve spor yapma düzeyine göre hem EE puan ortalamaları hem de EB puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Öğretmen adaylarının, spor yapsın ya da yapmasın, hepsinin bir sporcu kimliğine sahip olmalarının ve aynı bölümde öğrenim görmelerinin sonucu olarak benzer duygu, düşünce ve davranışların oluşmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde araştırmanın bu bulgusu ile bazı çalışmaların sonuçları örtüşmektedir (Arslan ve ark., 2006; Avşar, 2004; Kolayış ve Yiğiter, 2010; Solak, 2011; Tepeköylü ve ark., 2009; Warner, 1984; Yılmaz ve Akyel, 2008).

Öğretmenlik mesleğini tercih edecek adayların, kendilerini iyi ifade edebilen ve empati kurabilen bireyler olmaları beklenir. Bu nedenle, beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü özel yetenek sınavlarına başvuran adayların fiziksel yeteneklerinin ölçümünün yanında spor psikoloğu desteği alarak duyuşsal değerlendirmelerin de yapılması önerilmektedir. Bu sayede beden eğitimi ve spor öğretmeni olacak adayların seçiminin daha doğru olacağı düşünülmektedir.

Lisans programı sürecinde, öğretmen adaylarının empatik beceri gelişimine katkı sağlayacak empati eğitimi verilebilir. Önceki çalışmalar, empati eğitiminin bireylerin empatik beceri davranışlarını geliştirdiğini ortaya koymuştur. (Deloney ve Graham, 2003; Dökmen, 1988; Karaca ve ark., 2013; Mete ve Gerçek, 2005; Şahin ve Akbaba, 2010; Yüksel, 2004). Ataması yapılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik beceri düzeylerinin gelişimine yönelik hizmet içi empati eğitimi verilebilir. Benzer bir araştırma, büyük bir gözlem grubu oluşturularak yapılabilir.

KAYNAKLAR

Akbulut, E., Sağlam, H.İ. (2010). Sınıf öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 1068-1083.

Alpar, R. (2018). *Spor, sağlık, ve eğitim bilimlerinden örneklerle uygulamalı istatistik ve geçerlik-güvenirlilik*. Ankara: Detay Yayıncılık. 5. Baskı.

Altınoluk, H. (2014). *Hemşirelerde/ebelerde empatik eğilim ve becerilerin değerlendirilmesi* (Denizli servergazi hastanesi örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Alver, B. (1998). *Bireylerin uyum düzeyleri ile empatik becerileri arasındaki ilişkiler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Erzurum.

Arlı, M., Nazik, H. (2010). *Bilimsel araştırmaya giriş*. Ankara. Gazi Kitapevi. 4. Baskı.

Arslan, F., Bayraktar, G., Akdoğan, S. (2006). Beden eğitimi ve spor yüksek okulunda amatör ve profesyonel spor yapan öğrencilerle aktif spor yapmayan öğrencilerin kişilik özelliklerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(2), 40-47.

Arslandoğlu, C. (2012). *Farklı bölümlerde öğrenim gören beden eğitimi ve spor yüksek okulu öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri ve saldırganlık ilişkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Avşar, Z. (2004). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sosyal beceri düzeylerinin belirlenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 111-130.
- Balcı, E. (2012). *Sınıf öğretmenlerinin empatik eğilim düzeyleri (Beşiktaş ilçesi örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Baydar, Posluoğlu F. D. (2014). *İlkokul öğretmenlerinin iletişim yeterlilikleri ile empati kurma becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Sancaktepe ilçesi örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Chou, C. P., Bentler, P. M. (1995). *Estimates and tests in structural equation modelling*. In R. H. Hoyle (Ed.), *Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications* (p. 37–55). Sage Publications, Inc.
- Curan, P.J., West, S.G., Finch, J.F. (1996). The robustness of test statistics to nonnormality and specification error in confirmatory factor analysis. *Psychological Methods*, 1(1), 16-29.
- Cüceloğlu, D. (1996). *İçimizdeki biz, kalite bilincinin temeli*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Çelik, E. (2008). *Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin empatik eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çetin, C.N., Aytar, A.G. (2012). İlköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin empatik beceri düzeyleri ile algıladıkları anne baba tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 473-488.
- Deloney, L.A., Graham, C.J. (2003). Developments with using drama to teach first year medical students about empathy and compassion. *Teaching Learning in Medicine*, 15, 247-251
- Demir, M.K. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının empati becerilerinin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 107-121.
- Dökmen, Ü. (1988). Empatinin yeni bir modele dayanarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21(1), 155-190.
- Dökmen, Ü. (2013). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çalışmaları ve empati*. İstanbul: Remzi Kitapevi, 49. Basım. 15-193.
- Duru, E. (2002). *Öğretmen adaylarında kişi-durum yaklaşımı bağlamında yardım etme davranışı eğilimi, empati ve düşünme stilleri ilişkisi bu değişkenlerin bazı psikososyal değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ekinci, Ö., Aybek, B. (2010). Öğretmen adaylarının empatik ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi, *İlköğretim Online*, 9(2), 816-827.
- Ercoskun, M.H. (2005). *Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Erdem, A.R., Gözel, E. (2011) Eğitim fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarının gösterdiği empatik becerisinin öğretim elemanları ve 4. sınıf öğretim adayları tarafından değerlendirilmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 178-195.
- Erduran, M.M. (2018). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu ile fen fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin eleştirel düşünme ve empati kurma düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Anabilim Dalı, Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Bilim Dalı, Bartın.
- Erkmen, G. (2007). *Selçuk üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin empatik eğilimlerinin sporda tercih ettikleri lider davranışları ile karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Erkuş, A. (2017). *Davranış Bilimleri için Bilimsel Araştırma Süreci*. Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş. 5. Baskı.

Ersoy, A.G., Köşger F. (2016). Empati: tanımı ve önemi. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 38(2), 9-17. DOI:http://dx.doi.org/10.20515/otd.33993.

Genç, S.Z., Kalafat, T. (2008). Öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile empatik becerilerinin değerlendirilmesi üzerine bir araştırma. *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (19), 212-222.

Genç, S.Z., Kalafat, T. (2010). Öğretmen adaylarının empatik becerileri ile problem çözme becerileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 3(2), 135-147.

Gülle M. (2015). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin bölümlerine göre eleştirel düşünme ve empati kurma düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Günel, İ. (2014). *Gençlik ve spor bakanlığı'nın taşra teşkilatlarında görev yapan il müdürlükleri ve şube müdürlerinin empati becerilerinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.

Kaban, A.L. (2014). *Kişilerarası iletişimde duygusal bulaşmanın rolü; öğretmen öğrenci iletişimi üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kabapınar, Y. (2015). *Empatiyle Gelişmek Empatiyi Geliştirmek: Çocuk ve Empati*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Hizm. Tic. Ltd. Şti. 1. Basım.

Karabulut, E.O., Pulur, A. (2013). An investigation on levels of the empathic tendencies of elite university tennis players in terms of different variables. *Turkish Journal of sport and Exercise*, 15(1), 9-15.

Karaca, A., Açıkgöz, F., Akkuş, D. (2013). Eğitim ile empatik beceri ve empatik eğilim geliştirilebilir mi?: Bir sağlık okulu örneği. *Acıbadem Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Dergisi*. 4(3), 118-122.

Karademir, T., Türkçapar, Ü. (2017). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18(3), 232-245.

Karakuş, F., Tümkaya, S. (2015). Sınıf öğretmenlerinin empatik beceri düzeylerinin sosyo-demografik değişkenlere ve tercih ettikleri disiplin türlerine göre incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(4), 397-418.

Karasar N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar ilkeler teknikler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. 26. Basım.

Kim, S., Rohner, R.P. (2003). Perceived parental acceptance and emotional empathy among university students in korea. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 34(6), 723-735. doi: 10.1177/0022022103257071.

Kolayış, H., Yiğiter, K. (2010). The examination empathic skills of the elementary and middle school physical education teachers in city of Kocaeli. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(2), 562-578.

Korkmaz, N.H., Şahin, E., Kahraman, M., Öztürk, F. (2003). Beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin empatik becerilerinin yaşa göre karşılaştırılması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 95-103.

Köseoğlu, A. (2013). *İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin algıladıkları ebeveyn kabul-red düzeyleri ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kuzgun, Y. (2014). *İlköğretimde rehberlik*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. 7. Baskı.

Küçükkaragöz, H., Akay, Y., Canbulat, T. (2011). Bir grup ilköğretim öğrencisinin bazı psiko-sosyal değişkenlere göre empatik beceri düzeyleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 88-100.

- Maden, S., Durukan, E. (2011). Türkçe öğretmeni adaylarının empatik eğilim düzeyleri üzerine bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(40), 19-25.
- Manav, A.İ. (2008). *Hemşirelerin empatik eğilim ve becerilerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Mersin.
- Mete, S., Gerçek, E. (2005). PDÖ yönetimiyle eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim ve becerilerinin incelenmesi, *Cumhuriyet Üniversitesi, Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 9(2), 11-17.
- Mirzeoğlu, N. (2014). *Spor bilimlerine giriş*. Ankara: Spor Yayınevi ve Kitabevi. 6. Baskı.
- Monahan, T. (2010). *An empathic approach to physical education teacher education*. Unpublished Master's Theses, University of Rhode Island. University of Rhode Island and Rhode Island College. Master's Thesis, Dissertation and Graduate Research Overview. USA.
- Murat, M., Özgan, H., Arslantaş, H.İ. (2005). Öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algıları ile ders başarıları arasındaki ilişki. *Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 33(168).
- Özbek, M.F. (2004). Toplumsal yaşamda empati, akademik Bakış, *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 1.
- Özdamar, K. (2004). *Paket Programlar ve İstatistiksel Veri Analizi 2*. Eskişehir: Kaan kitabevi.
- Özkan, B. (2014). Okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin empati düzeylerinin incelenmesi. *International of Acedemic Social Science Studies*, 30, 509-514.
- Pala, A. (2008). Öğretmen adaylarının empati kurma düzeyleri üzerine bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 13-23.
- Piji Küçük, D. (2011). Müzik öğretmeni adaylarının empatik eğilimleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 27-29 April, Antalya, 935-942.
- Polat, M. (2016). *Erzurum ilinde liselerde görev yapan öğretmenlerin empatik eğilim düzeylerinin spor ve farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ağrı.
- Rogers, C.R. (1983). Empatik olmak değeri anlaşılmamış bir varoluş şeklidir, (Çeviri: F. Akkoyun). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16, 103-124.
- Saygılı, G., Kırıktaş, H., Gülsoy, H.T. (2015). Bazı değişkenlere göre öğretmenlerin empatik eğilim düzeyleri *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 4(1), 73-82.
- Sevimay Özer, D., Özer, M.K. (2017). *Çocuklarda motor gelişim*. Ankara: Nobel Yayıncılık. 10. Basım.
- Solak, N. (2011). *Spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Çorum ili örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, C., Yeşil, R. (2010). Sınıf öğretmenliği aday öğretmenlerinin sosyal beceri ve empatik eğilim düzeyleri (AEÜ eğitim fakültesi örneği). *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5(3), 1197-1212.
- Şahin, M., Akbaba, S. (2010). İlköğretim okullarında zorbacı davranışların azaltılmasına yönelik empati eğitim programının etkisinin araştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(1), 331-342.
- Şakar, M. (2012). *Voleybolcuların empatik beceri düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Karaman.

Şen, S.N. (2016). *Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri, empati kurma becerileri ve mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Tarhan, N. (2010). *Toplum psikolojisi: sosyal şizofreniden toplumsal empatiye*. İstanbul: Timaş Yayınları. 1. Baskı.

Tekin, M., Güllü, M. (2010). Analysis of empathic artifice level of teacher candidates who study in the school of physical education and sport. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 1987-1992.

Tepeköylü, Ö., Soytür, M., Çamlıyar, H. (2009). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu (BESYO) öğrencilerinin iletişim becerisi algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(3), 115-124.

Warner, R.E. (1984). Can teachers learn empathy?. *Education Canada*, 17(5), 39-41.

Wuest, A.D., Bucher, C.A. (1999). *Foundations of physical education and sport*. McGraw-Hill Companies, 13th Edition, USA.

Yaşar, M., Erol, A. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeyleri ile düşünme stilleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 2(2), 38-65.

Yılmaz, İ., Akyel, Y. (2008). Beden eğitimi öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 9(3), 27-33.

Yılmaz, S. (2013). *Spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin empatik eğilimleri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (İstanbul ili bayrampaşa ilçesi örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yiğiter, K. (2008). *Kocaeli ilinde görevli ilk ve orta öğretim kurumlarında çalışan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empati becerilerinin incelenmesi (Kocaeli il merkezi örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Yiğiter, K., Kolayış, H., Yenigün, Ö., Taşkıran, Y. (2011). Kocaeli üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksekokulunda okuyan öğrencilerin empatik becerilerinin belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 936-945.

Yüksel, A. (2004). Empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisi, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 341-354.